

โครงการส่งเสริมเครือข่ายและการถอดองค์ความรู้ ของเกษตรกรในโครงการตามแนวพระราชดำริ

โดย หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการเกษตร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

๗ สิงหาคม 2556

สรุปโครงการ

โครงการ “การส่งเสริมเครือข่ายและการถอดองค์ความรู้ของเกษตรกร ในโครงการตามแนวพระราชดำริ”

ผลการดำเนินงานตามโครงการฯ ได้มีส่วนในการส่งเสริมให้เกษตรกรจัดการความรู้ในการทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริ และเผยแพร่องค์ความรู้ของเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ อันจะนำไปสู่การรับรู้และการใช้ประโยชน์ของสังคมต่อไป ทั้งนี้เพื่อสร้างแนวทางให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรที่น้อมนำเอาแนวพระราชดำริของในหลวงมาพัฒนาการเกษตรของตนเอง

หลังจากได้ดำเนินการถอดองค์ความรู้จากเกษตรกรแล้วได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริ อีกทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและครอบครัวด้วยการจัดบันชีครัวเรือนอีกด้วย จากการประชุมเชิงปฏิบัติการของครูภูมิปัญญาที่มีประสบการณ์ด้านต่างๆทั้งด้านการเกษตร การแปรรูปผลไม้ การเสริมสร้างชุมชน การจัดบัญชีครัวเรือน อันเป็นการน้อมนำแนวพระราชดำริฯ มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้ได้รับความรู้ต่างๆหลายด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตร การทำสวนผลไม้ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ทำให้เกิดการลดต้นทุนการผลิตและเป็นการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันโดยเกื้อกูลกันระหว่างธรรมชาติ คน และสัตว์ ซึ่งการทำปุ๋ยชีวภาพนั้นก็มีการทำปุ๋ยหมักหลายสูตรแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นดินของแต่ละพื้นที่ ซึ่งเกษตรกรก็จะใช้องค์ความรู้ที่มีปรับเปลี่ยนสูตรปุ๋ยให้เข้ากับพื้นที่ เช่น พื้นที่ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จะเน้นการใช้วัตถุดิบที่หาได้ง่ายและให้ธาตุอาหารแก่พืชอย่างเหมาะสม ดังนี้

มูลวัว	๑	ส่วน
มูลไก่	๓	ส่วน
มูลสุกร	๑	ส่วน
รำละเอียด	๑	ส่วน
ขุยมะพร้าว	๑	ส่วน

รดน้ำให้ชุ่มที่มีส่วนผสมของจุลินทรีย์ (EM) น้ำหมักชีวภาพ และกากน้ำตาล อย่างละ ๑ ช้อนแกง จากนั้นจะใช้เครื่องผสมปุ๋ย ผสมวัสดุเข้าด้วยกัน โดยจะผสมครั้งละ ๕๐ กิโลกรัม ทำให้ปุ๋ยอินทรีย์แต่ละถุงมีสัดส่วนเท่ากัน ควบคุมความชื้นไม่ให้เกิน ๓๕ เปอร์เซ็นต์จากนั้นจะนำมาบรรจุกระสอบละ ๕๐ กิโลกรัม ปิดปากถุงให้สนิท ตั้งทิ้งไว้ประมาณ ๔๕ วันเพื่อให้กระบวนการย่อยสลายของจุลินทรีย์ทำงานอย่างเต็มที่ จึงนำไปใช้กับไม้ผลและพืชผัก

- ปุ๋ยน้ำยอดพืชหรือสารสกัดพืชหมัก

ปุ๋ยน้ำยอดพืช มีคุณสมบัติเป็นได้ทั้ง ปุ๋ย ฮอริโมน และสร้างภูมิคุ้มกันโรค เกิดจากการนำ ยอดพืชที่มีอายุยืนและแมลงไม่ชอบ โดยช่วงเวลาที่ตีที่สุดจะต้องเก็บก่อนถูกแสงอาทิตย์ หรือเป็นพืช อื่นๆที่ยังอ่อนอยู่ เช่น หญ้า หน่อไม้ และผลไม้อ่อน เป็นต้นโดยมีวิธีทำดังนี้

ยอดพืชหลายชนิด	๑๐	กิโลกรัม
น้ำสะอาด	๑๐	ลิตร (ท่วมพอดี)
จุลินทรีย์ (EM)	๒๐๐	ซีซี (๑ แก้ว)
กากน้ำตาล	๒๐๐	ซีซี (๑ แก้ว)
เกลือแกง	๒	ช้อนแกง

สับหรือหั่นพืชให้ละเอียด ใส่ลงภาชนะหมักเติมน้ำสะอาด ๑๐ ลิตร (ท่วมพอดี) เติมหากากน้ำตาล ๒๐๐ซีซี ใส่จุลินทรีย์ (EM) ๒๐๐ซีซี จากนั้นให้เติมเกลือ ๒ ช้อนแกง คนให้เข้ากัน ใช้ฟ่อนไม้ทับไม่ให้ ยอดพืชลอยขึ้น ปิดฝาให้สนิทไม่ให้อากาศเข้าได้ หมักไว้ ๗-๑๕ วัน เมื่อครบกำหนด ให้กรองแยกน้ำ และกากออกจากกัน โดยสามารถนำกากไปใช้เป็นปุ๋ยทางดิน และน้ำสกัดนำไปใช้ฉีดพ่น โดยใช้ อัตรา ๕๐๐ ซีซี/น้ำ ๒๐๐ ลิตร นำไปฉีดพ่นเพื่อเร่งการเจริญเติบโต

ข้อสังเกต สูตรนี้สามารถใช้ในการหมักยอดสมุนไพรเพื่อใช้เป็นสารป้องกันแมลงได้ และยังมีสูตรการทำปุ๋ยหมักอีกมากมาย

๒. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำการทำนา

๑) การเลือกพันธุ์ข้าว ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชลบุรี คือข้าวเจ้าพันธุ์ กข ๓๑ เนื่องจากเป็นข้าวพันธุ์ต้นเตี้ย ต้นไม่ล้ม เหมาะสำหรับการใช้รถเกี่ยวข้าว ผลผลิตข้าวเปลือก เฉลี่ย ๗๐-๗๕ ถัง/ไร่ จากนั้นจะเก็บเมล็ดพันธุ์เอง ๓ ปี จึงซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวอีกครั้ง เนื่องจากถ้าเก็บ เมล็ดพันธุ์ข้าวใช้เองติดต่อกันเกิน ๓ ปี จะเริ่มให้ผลผลิตต่ำ ปริมาณข้าวสีจะมากขึ้น ทำให้ไม่คุ้มค่าต่อ การลงทุน

๒) การเตรียมดิน ฤดูกาลทำนาข้าวจะเริ่มไถ ๑ ครั้ง ช่วงเดือนเมษายน และไถแปร ในช่วงเดือนพฤษภาคม หลังจากไถแปรจะปล่อยน้ำขังในนาประมาณ ๗-๑๐ วัน เพื่อให้เศษวัชพืชเน่า เปื่อย จึงทำการคัดนา เพื่อเตรียมหว่านข้าว

๓) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว นำเมล็ดพันธุ์ข้าวใส่กระสอบ มัดปากกระสอบให้สนิท นำไปแช่น้ำ ๑ คืน จากนั้นนำมาวางไว้ในที่ร่ม ทิ้งไว้ ๓ วัน ต้องรดน้ำวันละ ๒ ครั้ง เช้า-เย็น เมล็ดข้าวจะ เริ่มงอก จึงนำไปหว่านในแปลงนา อัตรา ๑๕ กิโลกรัม/ไร่

๔) การดูแลรักษา หลังหว่านข้าว ๒๐ วัน ต้นข้าวจะสูงประมาณ ๑๐-๑๕ เซนติเมตร ให้หว่านปุ๋ยสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๑๕ กิโลกรัม/ไร่ และหลังหว่านข้าว ๖๐ วัน ให้หว่านปุ๋ยสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๑๕ กิโลกรัม/ไร่ ข้าวจะเริ่มตั้งท้อง ต้องระวังไม่ให้น้ำในแปลงนาแห้ง เพราะอาจทำให้ต้นข้าว เหลือง ส่งผลให้เมล็ดข้าวลีบ

๕) การเก็บเกี่ยว เกี่ยวข้าวที่อายุ ๑๑๐ วันหลังหว่านเมล็ด หรือระยะพลับพลึง จะทำให้ข้าวเปลือกมีสีเหลืองทอง โดยจะใช้รถเกี่ยวข้าวที่สามารถเกี่ยวและนวดข้าวออกมาเป็นเมล็ดข้าวเปลือกได้เลย เพราะปัจจุบันนี้จะขาดแคลนแรงงานในการเกี่ยวข้าวและนวดข้าว จากนั้นจะนำข้าวเปลือกมาตากเพื่อลดความชื้นก่อนส่งจำหน่ายหรือเก็บไว้ในยุ้งฉาง

๓. ได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักในการเลือกชนิดของชั้นโรงที่จะนำมาเลี้ยง

๓.๑) ชนิดที่ปรับตัว และทนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมได้ดี สามารถอยู่ร่วมกับมนุษย์ได้

๓.๒) ไม่ดุร้ายมาก และไม่รบกวน มีความกระตือรือร้น

๓.๓) ขยายพันธุ์ได้ง่าย

๓.๔) นางพญามีประสิทธิภาพในการวางไข่ได้ปริมาณมาก และทนต่อสภาพแวดล้อมเข้ากับที่อยู่ใหม่ได้ดี

๓.๕) ลักษณะขนาดของรังชั้นโรงต้องไม่ใหญ่เกินไปและสามารถทำการแยกขยายได้ง่ายสะดวกในการปฏิบัติงานได้ดี

๓.๖) มีประสิทธิภาพทนต่อตัวเบียน(ศัตรูของชั้นโรง) ได้ดี

๓.๗) ชนิดชั้นโรงมีการต่อสู้อยู่ ๒ แบบ คือ

ก. แบบออกต่อสู้нокครั้ง (ทำให้ประชากรลดน้อยลง)

ข. แบบถอยร่นเข้ารัง (ประชากรจะไม่เสียหาย)

๕. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการนำแนวทางตามพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่นๆ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ซึ่งการน้อมนำแนวพระราชดำริ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบสัมมาอาชีพของเกษตรกรส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่มีแรงบันดาลใจและปัญหาที่แตกต่างกันไป แต่ที่เห็นได้เด่นชัดคือเรื่องของการ “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้” โดยการเปลี่ยนการดำเนินชีวิตที่ประกอบกาเกษตรโดยใช้ปุ๋ยเคมีหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การดำรงอยู่อย่างอาศัยเกื้อกูลกันระหว่าง คน สัตว์ และธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองทั้งเรื่องรายจ่ายและสุขภาพ

๖. เกิดการสร้างเครือข่ายของเกษตรกร

- ได้มิตรภาพ

- เกิดการสร้างความคุ้นเคยระหว่างเกษตรกรและวิทยากร

- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การน้อมนำแนวพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในการทำเกษตร

ในเรื่องต่างๆมากมาย เช่น การทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การทำนาโยน เป็นต้น

๗. ความคาดหวังและทิศทางในอนาคตของเกษตรกร

- รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและรณรงค์ผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง "ส่งเสริมผู้ผลิต รณรงค์ผู้บริโภค"

- ทุกคนน้อมนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- การสร้างเครือข่ายชุมชนผู้ทำเกษตรอินทรีย์
- มีศูนย์กลางการประสานงานเพื่อประชุมและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน

๘. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- โครงการส่งเสริมเครือข่ายและการถอดองค์ความรู้ของเกษตรกรในโครงการตามแนวพระราชดำริ"ควรมีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง
- มีการเชื่อมความสัมพันธ์กันระหว่างเกษตรกรและผู้ส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและจริงจังเพื่อเป็นการเพิ่มและขยายช่องทางทางการตลาด
- มีการจัดการประชุมสัญจร เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำเกษตรของแต่ละพื้นที่

๙. ความรู้/กิจกรรมที่ต้องการ

- มีการส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ
- จัดเวทีการประชุมสัญจร เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืนในช่วงปิดเทอมเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ด้วย
- กิจกรรมการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล
- ต้องการความรู้ด้านการตลาดและผลผลิตทางการเกษตร
- จัดให้มีตลาดนัดในมหาวิทยาลัยเพื่อให้ช่องทางทางการตลาดและเป็นการโฆษณาสินค้าด้วย

๑๐. ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

- ก่อนฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลไม้
- หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลไม้
- ช่วงที่นักเรียน นักศึกษาปิดเทอม